

Nr 320.

Godkänd av första kammaren den 19 juni 1943.

Godkänd av andra kammaren den 19 juni 1943.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående centralisering av underhållstjänsten i fråga om intendenturmateriel m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Första särskilda utskottets utlåtande nr 3.)

Till KONUNGEN.

I en den 12 mars 1943 dagtecknad proposition, nr 179, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att centralisation av underhållstjänsten i fråga om intendenturmateriel skall äga rum enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 12 mars 1943 angivna grunder;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i samma statsrådsprotokoll förordats besluta om avskedsersättning eller årlig ersättning åt personal, som i samband med omorganisationens genomförande entledigas från sin anställning;

dels medgiva, att kostnaderna för uppförande, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i förenämnda statsrådsprotokoll förordat, av centrala tvätt- och reparationsanstalter i Stockholm och Boden samt på Gotland må bestridas med 390 000 kronor utav av riksdagen för uppförande av tvättinrättningar vid Skaraborgs regemente, Gotlands infanteriregemente och Norrlands artilleriregemente anvisade medel samt med återstoden, 1 880 000 kronor, från de under försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslagen till Vissa byggnadsarbeten m. m., därav 1 230 000 kronor från det under arméförvaltningens delfond uppförda anslaget, 400 000 kronor från det under marinförvaltningens delfond uppförda anslaget och 250 000 kronor från det under flygförvaltningens delfond uppförda anslaget;

dels ock å kapitalbudgeten under Fonden för förslag till statsverket till An-

skaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 800 000 kronor.

I anledning av propositionen ha väckts två motioner, nämligen

dels en inom första kammaren, nr 233, vari hemställts, bland annat,

att vid prövningen av frågan om försvarsväsendets skoreparationer, enligt propositionen nr 179, hänsyn måtte tagas till i motionen anförda synpunkter och att i anslutning till dessa måtte undersökas, om icke den privata skoindustrien kan åtaga sig försvarsväsendets skoreparationer på lika fördelaktiga villkor som staten själv; samt

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till nybyggnader och nyanskaffning av maskiner i vad gäller skoreparationsverkstäder för försvarsväsendet;

dels ock en inom andra kammaren, nr 341, i vilken hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 179 måtte uttala sig för, bland annat,

att med utnyttjande så långt det är möjligt av befintliga anläggningar centralisering av reparations- och underhållstjänsten i fråga om intendenturmateriel knytes till orter, där flera truppförband äro förlagda, eller till sådana orter, dit denna organisations- och underhållstjänst beträffande flera förband på nära liggande förlägningsplatser lämpligen kan sammanföras; samt

att graden av centralisering fastställles icke enbart med syfte att ernå rationaliserad industriell drift utan också med aktgivande på den roll, kvaliteten har för uppnående av bästa ekonomiska resultat.

I förevarande sammanhang må jämväl framhållas, att i de i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 180 angående organisationen av försvarsväsendets centrala förvaltning väckta likalydande motionerna I: 235 och II: 342 uttalats, att det borde bli föremål för närmare undersökning, om icke de medelstora, garnisonsvis ordnade reparationsanstalterna väl fyllde sin uppgift även i ekonomiskt avseende. I vad angår detta spörsmål hava motionerna upptagits till behandling i detta sammanhang.

Principförslag beträffande centralisering av underhållstjänsten.

I likhet med föredragande departementschefen finner riksdagen, att en övergång från den nuvarande, i hantverksmässiga former bedrivna tvätt- och reparationsverksamheten inom försvarsväsendet till industriell drift i större skala skulle vara ägnad att medföra påtagliga fördelar i tekniskt och ekonomiskt hänseende. Även om den besparing, som vinnes genom en centralisering av den nuvarande verkstadsdriften, måhända icke blir så stor som 1942 års militära reparationstjänstutredning beräknat, bygger det i pro-

positionen framlagda förslaget otvivelaktigt på ekonomiskt riktiga principer. En koncentration av verkstadsdriften måste även, såsom departementschefen framhållit, vara ägnad att skapa ökade möjligheter för ett sakkunnigt och enhetligt bedömande av de med underhållsväsendet sammanhängande tekniska problemen. Ur industriella och driftseconomiska synpunkter torde sålunda starka skäl tala för en omläggning av ifrågavarande underhållstjänst i enlighet med utredningens förslag.

Från vissa håll har gjorts gällande, att en driftskoncentration ur militära synpunkter skulle vara förenad med olägenheter, främst hänförliga till den ökade transportapparaten samt till nödvändigheten för truppförbanden att avvara reparationsgodset under något längre tid än för närvarande. Sistnämnda omständighet har ansetts medföra, att den i bruk varande persedelstocken måste ökas. I vad mån en sådan ökning kan bli erforderlig blir givetvis beroende av den förlängning av reparationstiden, som kommer att inträda vid en centralisering. Att tillförlitligt bedöma ökningens storlek torde, såsom föredragande departementschefen framhållit, bli möjligt först sedan någon tids erfarenhet rörande den nya organisationen föreligger. Genom lämpliga organisatoriska åtgärder torde emellertid de anförda olägenheterna kunna minskas.

Reparationstjänstutredningen har för sin del ansett ådagalagt, att det vid centraliserad underhållstjänst icke vållar tekniska svårigheter att uppnå varje grad av önskad standard. Under hänvisning härtill vill riksdagen i anledning av motionen II: 341 framhålla vikten av att en tillfredsställande reparationsstandard uppehålls även efter en omläggning av driften.

Av det sagda framgår, att avgörandet av centraliseringsfrågan måste föregås av en avvägning av fördelar mot nackdelar. Om icke synnerligen starka skäl mot en centralisering kunna anföras, kan det knappast väntas, att statsmakterna skola avstå från en så betydande kostnadsbesparing som den nu aktuella. Sådana skäl ha enligt riksdagens mening icke anförts. Riksdagen har för sin del kommit till den uppfattningen, att olägenheterna mer än väl uppvägas av fördelar. Vid fullföljandet av utredningen om reparationstjänsten bör emellertid — i anslutning till vad som yrkats i de likalydande motionerna I: 235 och II: 342 samt i motionen II: 341 — uppmärksamhet ägnas åt frågan, huruvida det icke i särskilda fall, då en förläggningssort är belägen på långt avstånd från närmaste centrala anstalt, kan visa sig fördelaktigt att bibehålla nuvarande ordning för underhållstjänsten.

Av skäl, som i propositionen anförts, bör den starkare koncentrationen av reparationsverksamheten lämpligen omfatta allenast reparation av skodon och övriga beklädnadsartiklar samt utförande av tvätt. Vad departementschefen anført rörande formerna för rationalisering av reparationstjänsten på andra områden har icke föranlett uttalande från riksdagens sida.

Den centraliserade organisation på underhållstjänstens område, som här föreslagits, har beräknats med utgångspunkt från det normala fredsbehovet.

Det har sålunda förutsatts, att privatindustrien i fråga om såväl reparation som tvätt skall tagas i anspråk för militärt behov vid beredskapstillfällena och mobilisering.

Riksdagen vill framhålla lämpligheten av att de centrala anstalterna till sin kapacitet så avpassas, att de kunna tillgodose jämväl garnisonssjukhusens behov av tvätt och reparationer. Riksdagen har beaktat, att den nu till utförande föreslagna Gotlandsanstalten ansetts bära dimensioneras jämväl för landstingets sjukvårdsinrättningars tvättbehov. En sådan anordning är enligt riksdagens mening principiellt synnerligen lämplig. Det synes sannolikt, att mycket skulle stå att vinna i ekonomiskt avseende genom att möjligheterna till samarbete på ifrågavarande område med landstingen och större städer tillvaratagas. Riksdagen anser därför, att vid den fortsatta utbyggnaden av organisationen bära övervägas de fördelar, som kunna ernås genom att anstalterna avses för både statligt och kommunalt bruk. I detta sammanhang vill riksdagen slutligen understryka att, såsom också i propositionen får anses förutsatt, vid förläggningen av de centrala anstalterna hänsyn i möjligaste mån bör tagas till dyrortsgrupperingen.

Till förslaget, att centrala anstalter för tvätt och reparation av beklädnadsartiklar nu bära komma till utförande i Stockholm och Boden samt på Gotland, ansluter sig riksdagen i princip. Det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma den ordning, i vilken dessa centrala anstalter bära komma till utförande. Riksdagen har icke förbisett, att det i nuvarande läge kan bereda vissa svårigheter att för ifrågavarande byggnadsarbeten avse arbetskraft och material. Riksdagen förutsätter, att en prövning av arbetenas angelägenhetsgrad kommer att i vanlig ordning äga rum inom socialdepartementets byggnadsberedning. Den planerade utbyggnaden av organisationen torde få äga rum i den takt förhållandena medgiva.

Av vad riksdagen sålunda anfört framgår, att riksdagen funnit sig icke kunna bifalla motionen I:233. Riksdagen har i sammanhang med behandlingen av denna motion haft under övervägande, huruvida omständigheter, som inträffat efter framläggandet av förevarande proposition, kunde motivera ett tillmötesgående i viss mån av i motionen framförda önskemål. Den reglering av handeln med och förbrukningen av läder och skodon m. m., som påbjudits genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 21 april 1943, har otvivelaktigt medfört en väsentligt reducerad arbetstillgång inom den privata skoindustrien. Möjligheterna att på denna utlägga beställningar av skoreparationer för försvarets räkning bli emellertid beroende icke blott av svaret på frågan, om en sådan anordning ställer sig ekonomiskt lika fördelaktig som statlig drift. Dessa möjligheter begränsas även av hänsyn till att arbetare i försvarets tjänst, som för närvarande sysselsättas med skoreparationer, icke genom en dylik anordning bära berövas möjligheter till arbetsanställning, som eljest skulle stått dem till buds. Riksdagen har ansett, att någon beskärning av de nu framlagda byggnadsprogrammen med de för sko-

reparationer beräknade utrymmena icke bör ifrågakomma liksom att dylika utrymmen böra beräknas vid den fortsatta planeringen av centrala anstalter. Riksdagen har emellertid med hänsyn till önskvärdheten av att icke i rådande läge öka svårigheterna på arbetsmarknaden inom skobranschen funnit sig böra lägga i Kungl. Maj:ts hand att med beaktande av nämnda omständigheter bestämma tidpunkten för genomförande av centralisering såvitt angår skoreparationer.

Till det i propositionen framlagda förslaget om ersättning till personal, som i samband med organisationens genomförande entledigas från sin anställning, har riksdagen anslutit sig. Riksdagen förutsätter, att i den mån så är möjligt befattningshavare, som icke kan anställas inom den centraliserade organisationen, beredes tillfälle till annan likvärdig sysselsättning i försvarets tjänst eller i annan statstjänst. Det må ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter i dessa ämnen i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen anfört.

Vad i propositionen i övrigt i förevarande sammanhang anförts har icke föranlett erinran från riksdagens sida.

Förslag om uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter i Stockholm och Boden samt på Gotland.

Riksdagen har i likhet med departementschefen funnit de av reparations-tjänstutredningen framlagda förslagen om uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter i Stockholm och Boden samt på Gotland i allt väsentligt kunna godtagas. Det må, på sätt i propositionen förutsatts, ankomma på Kungl. Maj:t att träffa närmare avgörande i fråga om placeringen av Stockholmsanläggningen samt om storleken av anstalten på Gotland. Enligt vad riksdagen inhämtat ha de i propositionen förutsatta förhandlingarna med Gotlands läns landstings förvaltningsutskott rörande de ekonomiska betingelserna för utförande av tvätt från landstingets sjukvårdsinrättningar vid sistnämnda anstalt numera fortskridit så långt, att förvaltningsutskottet i skrivelse till utredningen förordat, att dylikt samarbete under vissa angivna förutsättningar kommer till stånd.

De i propositionen gjorda beräkningarna av kostnaderna för uppförande av byggnader samt för anskaffning av maskiner och annan utrustning ha icke givit riksdagen anledning till erinran, liksom ej heller det föreslagna sättet för dessa kostnaders bestridande. I enlighet med numera tillämpade principer bör det för anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter avsedda anslaget betecknas såsom investeringsanslag.

Av skäl, som departementschefen anfört, böra cheferna för ifrågavarande

anstalter beredas extra ordinarie anställning. Det har synts riksdagen böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de lönegrader, i vilka nämnda chefer skola placeras.

Vad i övrigt i propositionen i denna del anförts har ej heller föränlett någon riksdagens erinran.

Under återopande av vad i det föregående anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels beslutat, att centralisation av underhållstjänsten i fråga om intendenturmateriel skall äga rum enligt de i propositionen nr 179 förordade grunderna med de avvikelser därifrån, som av riksdagen i det föregående angivits;

dels bemyndigat Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen nr 179 förordats besluta om avskedsersättning eller årlig ersättning åt personal, som i samband med omorganisationens genomförande entledigas från sin anställning;

dels medgivit, att kostnaderna för uppförande, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen nr 179 förordats, av centrala tvätt- och reparationsanstalter i Stockholm och Boden samt på Gotland må bestridas med 390 000 kronor utav av riksdagen för uppförande av tvättinrättningar vid Skaraborgs regemente, Gotlands infanteriregemente och Norrlands artilleriregemente anvisade medel samt med återstoden, 1 880 000 kronor, från de under försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslagen till Vissa byggnadsarbeten m. m., därav 1 230 000 kronor från det under arméförvaltningens delfond uppförda anslaget, 400 000 kronor från det under marinförvaltningens delfond uppförda anslaget och 250 000 kronor från det under flygförvaltningens delfond uppförda anslaget;

dels ock å kapitalbudgeten under Fonden för förslag till statsverket till Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

Stockholm den 19 juni 1943.

Med undersåtlig vördnad.
